

УДК 338.48:161.2

Василюшина Н. М.

Навчально-науковий інститут Міжнародних відносин, Національний авіаційний університет, Київ

АКТУАЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У представленому науково-педагогічному дослідженні висвітлено один з аспектів туристичної освіти в Україні на сучасному етапі. Зокрема, актуальність наукового пошуку полягає в тому, що сучасні світові тенденції щодо попиту в сфері туризму формують нові туристичні послуги і ставлять перед вищою освітою завдання з підготовки конкурентоспроможних фахівців з туризму. Був проведений аналіз наукових джерел, який дав змогу стверджувати, що питання розробки змісту професійної освіти фахівців туристичної сфери, так і української постійно знаходяться в центрі уваги вчених. Відповідно метою дослідження були напрями професійно-кваліфікаційної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Україні шляхом аналізу державних документів, зокрема постанов Кабінету Міністрів України, а також виокремлення суттєвих фахових туристичних компетентностей (знань, вмінь, навичок та комунікацій) у майбутніх бакалаврів вищезазначеної галузі знань.

Зроблено висновок, що, незважаючи на посилену увагу вчених до проблеми фахової підготовки майбутніх професійних бакалаврів галузі туризму у вищих навчальних закладах України та Туреччини, важливі її аспекти залишаються недостатньо дослідженими.

Ключові слова: сфера обслуговування, туризм, постанова, фахові компетентності, освітньо-кваліфікаційний рівень, бакалавр, освітньо-кваліфікаційна характеристика, майбутні фахівці.

Василюшина Н. М.

Научно-образовательный институт Международных отношений, Национальный авиационный университет, Киев

АКТУАЛЬНОСТЬ ТУРИСТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ УКРАИНЫ В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ

В представленном научно-педагогическом исследовании освещен один из аспектов туристического образования в Украине на современном этапе. В частности, актуальность научного поиска состоит в том, что современные мировые тенденции спроса в сфере туризма формируют новые туристические услуги и ставят перед высшим образованием задачи по подготовке конкурентоспособных специалистов по туризму. Был проведен анализ научных источников, который позволил утверждать, что вопросы разработки содержания профессионального образования специалистов как туристической сферы, так и украинской постоянно находятся в центре внимания ученых. Соответственно целью исследования были направления профессионально-квалификационной подготовки будущих специалистов сферы туризма в Украине путем анализа государственных документов, в частности постановления Кабинета Министров Украины, а также выделение существенных профессиональных туристических компетенций (знаний, умений, навыков и коммуникаций) у будущих бакалавров вышеупомянутой области знаний.

Сделан вывод, что несмотря на усиленное внимание ученых к проблеме профессиональной подготовки будущих профессиональных бакалавров отрасли туризма в высших учебных заведениях Украины и Турции, важные ее аспекты остаются недостаточно исследованными.

Ключевые слова: сфера обслуговування, туризм, постановлення, професійні компетентності, освітньо-кваліфікаційний рівень, бакалавр, освітньо-кваліфікаційна характеристика, майбутні спеціалісти.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. На сучасному етапі процесів глобалізації, окультурення, стрімкого розвитку інформаційно-освітніх технологій та міграційних процесів у світі простежується стрімке зростання ролі міжнародного туризму.

Але в наш час існує низка проблем національного туризму, серед яких особливе місце займає питання якісної професійної підготовки фахівців галузі. Одним із шляхів вирішення зазначеної проблеми є звернення до провідних ідей зарубіжного досвіду. У цьому контексті можна представити значний перелік країн, що становлять інтерес для вітчизняної туристської науки. Однією з таких країн є Туреччина, що пропонує якісні та відносно недорогі туристські послуги, які задовольняють запити середнього українського споживача та є доступними для нього [1].

Турецька політика сьогодення спрямована на ефективну організацію сектору туризму та його забезпечення кваліфікованими фахівцями. З огляду на вищенаведене виявляється доцільним провести аналіз досвіду Туреччини з питань туристської освіти з метою його творчого використання в умовах професійних навчальних закладів України. Вирішенню цього питання передують аналіз стану дослідження зазначеної проблеми на сучасному етапі.

Зокрема, відповідно до Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014, «професійний стандарт – затверджені в установленому порядку вимоги до знань, умінь та навичок випускників вищих навчальних закладів, що визначаються роботодавцями і слугують основою для формування кваліфікацій» [2].

Крім того, сучасні світові тенденції щодо попиту в сфері туризму формують нові туристичні послуги і ставлять перед вищою освітою завдання з підготовки конкурентоспроможних фахівців з туризму. Вимоги, які ставляться до бакалавра з туризму системою вищої професійної освіти, підсилюють потребу у формуванні компетентних, конкурентоспроможних фахівців, здатних до розв'язання складних завдань туристичної діяльності щодо професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що питання розробки змісту професійної освіти фахівців туристичної сфери постійно знаходяться в центрі уваги вчених. Зокрема, питаннями професійної підготовки фахівців з туризму займаються О. Бейдик, О. Любіцева, Л. Кнодель, Л. Поважна, Е. Павлова, Л. Сакун, М. Скрипник, Ю. Сорокін, В. Федорченко, Н. Фоменко, Л. Чорна. Ролі практики в підготовці фахівців з туризму до професійної діяльності присвячено праці А. Агапова, В. Васильєва, Р. Давидова, І. Попова, М. Тарасова, М. Черезової, Г. Щуки. Питання розвитку професійної освіти в Туреччині висвітлено в роботах таких науковців, як М. Сойлемез, Д. Атлай Ишик (D. Atlay Işık), Е. Булут (E. Bulut), А. Гюльдем Джеріт (A. Güldem Cerit), Р. Гюнлю (R. Günlü), А. Дікіджі (A. Dikici), С. Йорюк (S. Yörük), Н. Нейішчи (N. Neyişci), А. Уйсал (A. Uysal), Т. Финдик (T. Fındık), І. Шахін (İ. Şahin). Також проблема розвитку вищої освіти в Туреччині вирішувалася в роботах А. Газізової, Г. Баскан (G. Baskan), І. Дорамаджи (İ. Doğramacı). Огляд наукової літератури свідчить про достатню розробленість питання розвитку освіти в Туреччині [1, 6].

Часткове висвітлення питання еволюції туристської освіти в Туреччині в роботах зарубіжних та турецьких науковців та відсутність жодного педагогічного дослідження з цієї тематики з боку вітчизняних та українських вчених є підставою для проведення огляду історичного розвитку професійної підготовки турецьких кадрів туристського профілю. В той же час, питання готовності бакалаврів з туризму до професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг розкриті також недостатньо. Опанування нових реалій в міжнародних відносинах доби глобалізації та інформатизації суспільства розширює й ускладнює вимоги

до професійного іміджу дипломатичних працівників та інших державних службовців, покликаних вирішувати зовнішньополітичні завдання України. У цих умовах набуває особливої актуальності професійна підготовка майбутніх фахівців у системі міжнародних відносин, невід'ємною складовою якої є спеціальна мовна підготовка [1].

Ефективність професійної освіти залежить від уміння та здатності викладачів і студентів застосовувати стратегії, пов'язані з інноваційними педагогічними технологіями, серед яких особливе місце належить аудіовізуальним засобам. Методика їх використання у навчанні широко досліджувалася (В.Ю. Биков, В.П. Волинський, І.І. Дрига, Л.В. Чашко, М.В. Ляховицький, О.А. Палій, Є.О. Перепелиця, Г.І. Рах, П.І. Сердюков). Водночас традиційним залишається застосування аудіовізуальних засобів лише як різноманітних технічних засобів надання інформації [5].

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Метою роботи є дослідження напрямів професійно-кваліфікаційної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Україні шляхом аналізу державних документів, зокрема постанов Кабінету Міністрів України, а також виокремлення суттєвих фахових туристичних компетентностей (знань, вмінь, навичок та комунікацій) у майбутніх бакалаврів вищезазначеної галузі знань.

Реалізацію поставленої мети почнемо, враховуючи постанову Кабінету Міністрів України, затверджену від 13 грудня 2006 р. № 1719, у якій чітко зазначено перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра. Зокрема, зазначено напрям підготовки 1401 «Сфера обслуговування», який, у свою чергу, включає наступні: 6.140101 «Готельно-ресторанна справа», 6.140102 «Побутове обслуговування» та 6.140103 «Туризм» [3].

На додаток, у постанові від 26 травня 2010 р. N 365 Київ «Про внесення змін до переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, і переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста» внесено до переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. N 1719, і переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. [3].

Як результат, у переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. N 1719 у розділі «Соціальні науки, бізнес і право» виключити такі позиції: 0307 «Туризм», а саме організація туристичного обслуговування 6.030701 та 6.030702 організація готельного обслуговування. Водночас розділ «Сфера обслуговування» викладено у такій редакції: 1401 «Сфера обслуговування», зокрема 6.140101 «Готельно-ресторанна справа», 6.140102 «Побутове обслуговування» та 6.140103 «Туризм» [3].

Підтвердженням реалізації зазначеної вище постанови Кабінету Міністрів України виступає приклад професійно-кваліфікаційної підготовки бакалавра з напрямом 6.140103 «Туризм» підготовленого до роботи за одним або декількома із видів економічної діяльності за національним класифікатором України ДК 009:2010: діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – діяльність туристичних агентств, туристичних операторів; діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг [3].

Відповідно до складової галузевого стандарту вищої освіти розроблено освітньо-кваліфікаційну характеристику бакалавра за напрямом 0504 «Туризм», фахового спрямування 6.050400 «Готельне господарство». Згідно з [4], беручи до уваги зазначену ОКХ

виробничі функції і типові завдання діяльності бакалавра з готельно-ресторанної справи представлені на рис. 1.

Рисунок 1 – Основні функції фахівця з туризму

Виробнича функція (трудова, службова) – коло обов'язків, які виконує фахівець відповідно до займаної посади і які визначаються посадовою інструкцією або кваліфікаційною характеристикою. Виробничі функції поділяються на проектувальну, організаційну, управлінську, виконавську та технічну.

Проектувальна функція (проектно-конструкторська) – здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих їх складових, розробка документації, яка необхідна для втілення та використання об'єктів та процесів.

Організаційна функція впорядкування структури і взаємодії складових елементів системи з метою зниження невизначеності, а також підвищення ефективності використання ресурсів і часу.

Управлінська функція – функція, спрямована на досягнення поставленої мети, забезпечення сталого функціонування і розвитку системи завдяки інформаційному обмінові.

Виконавська функція (технологічна, операторська) – функція, спрямована на втілення поставленої мети за відомими алгоритмами, тобто фахівець виступає як структурний елемент (ланка) певної технології [4].

Технічна функція – виконання робіт нижчих кваліфікаційних рівнів.

Вищезазначені фахові компетентності вказують на те, що майбутньому фахівцю у сфері туризму необхідно виконувати висококваліфіковану аналітичну й організаційну роботу, правильно оцінювати міжнародну ситуацію, обґрунтовано й чітко висловлювати свою точку зору. Невідповідність професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері туризму сучасному стану справ посилюється суперечностями між: вимогами ринку праці до фундаментальної підготовки таких спеціалістів та їхніми реальними знаннями, вміннями й навичками; загальним раціоналізованим і вербалізованим характером вищої освіти та недооцінкою важливості проблеми формування духовно розвинутої особистості, а нерідко і її ігноруванням; перевагами і пріоритетами студентів щодо використання аудіовізуальних мистецтв та їх обмеженим застосуванням у системі вищої освіти [5].

ВИСНОВКИ. Таким чином, здійснене нами констатуюче вивчення показало, що викладачі вищих навчальних закладів відчують необхідність у раціональному поєднанні

традиційних технічних засобів та сучасних технологій і стратегіях їх використання у процесі підготовки майбутніх фахівців галузі туризму.

Незважаючи на посилену увагу вчених до проблеми фахової підготовки майбутніх професійних бакалаврів галузі туризму у вищих навчальних закладах України та Туреччини, важливі її аспекти залишаються недостатньо дослідженими. Актуалізація потреби корінного перетворення навчально-виховного процесу, розвиток та виведення сфери туризму на новий, високий рівень в Україні, вимагає високопрофесійної підготовки бакалаврів галузі туризму у вищих навчальних закладах. Сьогодні необхідний компетентний, упевнений у своїх професійних здатностях фахівець туристської сфери, який є конкурентноспроможним і здатним імплементувати комунікативно-фахову взаємодію зі споживачами різного типу та проблемами багатостороннього характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Burkart A. J. *Tourism: Past, Present and Future* / A. J. Burkart, S. Medlik. – L. : Heinemann, 1981. – 366 p.
2. Закон України «Про вищу освіту» N 1556-VII. – К., 2014 р.
3. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра. Постанова КМ України від 13 грудня 2006 р. № 1719.– К., 2006.
4. Складова галузевого стандарту вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра за напрямом 0504 «Туризм», фахове спрямування 6.050400 «Готельне господарство» № 476. – К., 2004.
5. Конох А.П. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах: автореф. дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / А.П. Конох; Ін-т пед. освіти і освіти доросл. АПН України. – К., 2007. – 42 с.
6. Avcikurt C. *Education and training in tourism in Turkey: problems and prospects* [Електронний ресурс] / С. Avcikurt // *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. – 2000. – Vol. 3. – №4. – PP. 282-297. – Режим доступу: <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c3s4/makale/c3s4m17.pdf>

Vasylyshyna N.

Educational Institute of International Relations, national Aviation University, Kyiv

TOURISM EDUCATION IMPORTANCE ON THE EDGE OF MODERNITY IN UKRAINE

In conducted scientific and pedagogical study the aspect of tourism contemporary education in Ukraine has been brightly highlighted. In particular, the relevance of scientific research is that the modern world trends in tourism demand the formation of the new tourist services and pose a higher education the task of preparing competitive specialists in tourism. In addition, the problem of Bachelor's in tourism has become extremely relevant, because the formation of the education system in the service industry is the leading factor in achieving success of professional tourism activity. Requirements that are applied to the Bachelor's in tourism in the system of higher education reinforce the need for the formation of competent, competitive specialists capable of solving complex problems of tourism in via professional interaction with consumers of tourism services. Scientific sources have been analyzed, which has made it possible to claim that the issue of professional education content development of tourism Turkish industry as well as Ukrainian one is constantly in the focus of researchers.

Accordingly, the aims of the investigation were areas of vocational qualification training of future specialists in tourism in Ukraine by means of analyzing state regulations, including

resolutions of Ministry of Ukraine Council and the essential travel professional competencies separation (knowledge, skills, and communication skills) in the future Bachelor's of abovementioned realm.

It was concluded, that, despite the increased attention payed by scientists to the matter of future Bachelor's experts in tourism professional training in higher educational institutions of Ukraine and Turkey, important aspects remain insufficiently investigated. Actualization of radical transformation of the educational process, development and output of tourism to a new, higher level in Ukraine require highly educated Bachelor's in tourism in higher education, which has been emphasized as a vector for further scientific exploration prospects in the recreational area.

Key words: service industry, tourism, resolution, professional competence, qualification level of Bachelor's, educational qualification characteristics, future professionals.

REFERENCES

1. Burkart, A.J. and Medlik, S. (1981), *Tourism: Past, Present and Future*, Heinemann.
2. (2014), *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»* N 1556-VII [Law of Ukraine "On Higher Education"], Ukraine. [in Ukrainian]
3. (2006), *Pro perehik napriamiv, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh za osvitho-kvalifikatsiynym rivnem bakalavra. Postanova KM Ukrainy vid 13 hrudnia 2006 r. № 1719* [On the List of Areas, Which are Trained in Higher Education for the Qualifications of Bachelor's Degree. KM of Ukraine. Resolution of 13-th December 2006, № 1719], Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian]
4. (2004), *Skladova haluzevoho standartu vyshchoi osvity. Osvitho-kvalifikatsiina kharakterystyka bakalavra za napriamom 0504 «Turyzm», fakhove spriamuvannia 6.050400 «Hotelne hospodarstvo» № 476* [The Component of the Branch Standard of Higher Education. Educational Qualifications Bachelor Characteristic in the specialty 0504 "Tourism", professional specialty 6.050400 "Hospitality" № 476], Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian]
5. Konokh, A.P. (2007), *Theoretical and methodical foundations on professional training of future specialists for the sports-curative tourism in Higher Educational Institutions*, Abstract of Dc. Sc. (Pedagogics) dissertation, 21.11.2007, Institute of pedagogical education and adult education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian]
6. Avcikurt, C. (2000), *Education and training in tourism in Turkey: problems and prospects*, *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, vol. 3, no. 4, pp. 282-297.

Василюшина Наталія Максимівна,
к.пед.н.,
доцент кафедри іноземних мов,
Навчально-науковий інститут
Міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет.
Відрадний проспект 4 (7 корпус), м. Київ,
Україна.
Тел. +38(044) 406-72-85.
E-mail: imv@nau.edu.ua

Vasylyshyna Nataliia Maksymivna,
Ph.D. in Pedagogics,
Associate Professor of Foreign Language
Department,
Educational Institute of International
Relations, National Aviation University.
Vidradnyj Sq. 4 (7 Premise) Kyiv, Ukraine.
Tel. +38(044) 406-72-85.
E-mail: imv@nau.edu.ua

Стаття надійшла 03.03.2016